

Олійник Наталія,
к.т.н., доц., доцент кафедри економіки, підприємництва та економічної безпеки
Херсонський національний технічний університет
nat-o@ukr.net

Макаренко Сергій,
к.е.н., доцент кафедри менеджменту і адміністрування
Херсонський державний університет
makar0684@gmail.com

Юткевич Анастасія,
магістр
Херсонський національний технічний університет
yutkevich.1996@icloud.com

УПРАВЛІННЯ «ЗЕЛЕНИМ» БІЗНЕСОМ: МОЖЛИВОСТІ ДЛЯ УКРАЇНИ

Анотація. Розглянуто сутність концепції «зеленого» бізнесу. Визначено перспективи розвитку «зеленого» бізнесу як частини форми функціонування «зеленої» економіки. Досліджено економічний потенціал «зеленого» бізнесу, вказано на доцільність збільшення «зелених» інвестицій, залучення яких дозволить Україні вийти на якісно новий рівень розвитку. Серед напрямів реалізації «зеленого» бізнесу виділено: раціональне використання природно-ресурсного потенціалу, виробництво органічної продукції.

Ключові слова: «зелений» бізнес, природні ресурси, ресурсозбереження.

Oliinyk Nataliia,
Ph.D, Associate Professor,
Assistant professor of Economics, Entrepreneurship and Economic Security Department,
Kherson National Technical University
nat-o@ukr.net

Makarenko Serhii,
Ph.D, Assistant professor of Management and Administration Department,
Kherson State University
makar0684@gmail.com
Yutkevych Anastasiia,
Master's degree,
Kherson National Technical University
yutkevich.1996@icloud.com

MANAGEMENT OF «GREEN» BUSINESS: OPPORTUNITIES FOR UKRAINE

Abstract. The article is devoted to essence of the concept of «green» business. The perspectives of development of «green» business as functional form of «green» economy have been defined. The economic potential of the «green» business indicated the necessity to increase «green» investment, involvement which will allow Ukraine to reach a new level of development. Among the directions of the «green» business highlighted the rational use of natural resources, production of organic products.

Keywords: «green» business, natural resources, resource conservation.

У світлі наростаючих глобальних проблем, таких як зміна клімату, збільшення кількості населення, забруднення довкілля, неефективне використання та виснаження природних ресурсів, для забезпечення подальшого розвитку людства є життєво важливим перехід на світовому рівні до технологій та методів, які є менш екологічно шкідливими та спрямовані на ресурсозбереження. Кожен суб'єкт господарювання зобов'язаний чітко представляти на перспективу потребу у фінансових, сировинних, трудових, інтелектуальних ресурсах, виробничих потужностях, джерелах їх одержання, а також уміти ефективно використовувати наявні виробничі й природні ресурси у процесі роботи свого господарства та адекватно й оперативно реагувати на зміни, які відбуваються в оточуючому бізнес-середовищі, з одночасною мінімізацією ризиків для навколишнього природного середовища [1, с. 36]. І в цьому може допомогти розвиток нового виду бізнесу, який отримав назву «зелений».

«Зелений» бізнес є новою формою діяльності в економічній сфері, що набуває дедалі більше актуальності та розвивається швидкими темпами. Цей вид підприємницької діяльності передбачає застосування «зелених»

технологій та формування екологічної свідомості споживачів та виробників, що є головною відмінністю цього виду бізнесу від інших комерційних видів діяльності. Концепція «зеленого» бізнесу спрямована на сприяння раціонального використання ресурсів і зменшення негативного антропогенного впливу діяльності компаній на навколишнє середовище [2, с. 22].

Отже, «зелений» бізнес можна вважати як бізнес-діяльність, яка має мінімальний негативний вплив на глобальне або місцеве навколишнє середовище, суспільство або економіку. «Зелений» бізнес – це частина форми функціонування «зеленої» економіки, основною метою якої є забезпечення раціонального використання можливостей навколишнього середовища під час організації господарської діяльності. «Зелений» бізнес прагне поєднати у собі екологічне відношення до навколишнього середовища (екологічна складова), справедливе ставлення до працівників (соціальна складова) та економічний успіх (економічна складова).

Досягнення країн у сфері управління природними ресурсами та їх раціонального використання визначають за рівнем індексу екологічної ефективності. Місце України у рейтингу екологічної ефективності в 2018 р. наведено в таблиці 1.

Таблиця 1

Рейтинг екологічної ефективності країн світу в 2018 р.

Країни	Індекс екологічної ефективності	Місце в рейтингу
Швейцарія	87,42	1
Франція	83,95	2
Данія	81,60	3
Мальта	80,90	4
Швеція	80,51	5
Литва	69,33	29
Болгарія	67,85	30
Чеська Республіка	67,68	33
Латвія	66,12	37
Угорщина	65,01	43
Білорусь	64,98	44
Румунія	64,78	45
Польща	64,11	50

Росія	63,79	52
Казахстан	54,56	101
Туреччина	52,96	108
Україна	52,87	109
Молдова	51,97	112

Джерело: складено авторами за даними [3, с. 11]

Індекс екологічної ефективності у 2018 р. містить 24 показники в 10 категоріях, які відображають різні аспекти стану навколишнього природного середовища та життєздатності її екологічних систем, збереження біологічного різноманіття, протидії зміні клімату, стану здоров'я населення, практику економічної діяльності і ступінь її навантаження на навколишнє середовище, а також ефективність державної політики в області екології, що дозволяє оцінити стан навколишнього середовища та життєздатність екосистем 180 країн світу [3, с. 10]. У 2018 р. лідером за рівнем екологічної ефективності визнано Швейцарію. У першу п'ятірку лідерів також увійшли Франція, Данія, Мальта та Швеція. Україна в рейтингу посіла 109 місце серед 180.

Покращити екологічну ситуацію в країні, прискорити екологізацію виробництва, забезпечити раціональне використання природних ресурсів можливо шляхом збільшення «зелених» інвестицій, залучення яких дозволить Україні вийти на якісно новий рівень розвитку.

Для забезпечення залучення необхідного обсягу інвестиційних ресурсів у перспективні інноваційні проекти в межах реалізації концепції «зеленої» економіки органи державної влади й місцевого самоврядування повинні розробити узгоджений механізм стимулювання вітчизняного бізнесу для максимізації ефективності використання природних ресурсів у виробничому процесі. Зазначене може проявлятися у вигляді надання додаткових пільг при закупівлі інноваційного обладнання, що не виробляється на території країни, залученні іноземного капіталу у розвиток провідних промислових підприємств [4, с. 66].

Важливим напрямом реалізації «зеленого» бізнесу є раціональне використання природно-ресурсного потенціалу. Ресурсозбереження – тренд і виробнича необхідність останніх років. Основними показниками, що характеризують процес «озеленення» промисловості є кількість упроваджених маловідходних та ресурсозберігаючих технологій на промислових підприємствах, а також кількість самих підприємств, що їх впроваджували.

На рис. 1 досліджено динаміку кількості промислових підприємств України, що впроваджували маловідходні, ресурсозберігаючі технології, та визначено їх питому вагу в загальній кількості промислових підприємств. Частка промислових підприємств України, що впроваджували маловідходні, ресурсозберігаючі технології, протягом 2010-2018 рр. є низькою та коливається по роках – від 1,4 % в 2014 р. до 5,3 % у 2016 р. В 2018 році частка промислових підприємств, що впроваджували маловідходні, ресурсозберігаючі технології, склала 4,7 %, а в середньому за досліджуваний період – 3,0 %.

Рис. 1. Динаміка кількості промислових підприємств України, що впроваджували маловідходні, ресурсозберігаючі технології, та їх питома вага в загальній кількості промислових підприємств протягом 2010-2018 рр.

Крива динаміки показника кількості промислових підприємств, що впроваджують маловідходні, ресурсозберігаючі технології, просідає саме у складні для промисловості 2014 та 2015 рр. Це пов'язано з тим, що в Україні саме в ці роки відбулося різке знецінення національної

валюти, внаслідок чого у вітчизняних підприємств не вистачало фінансових ресурсів для закупівлі імпортного інноваційного обладнання.

Перспективним напрямом реалізації «зеленого» бізнесу також є виробництво органічної продукції. Так, у раніше проведених дослідженнях [6] встановлено, що екологічно чисту продукцію можна отримувати і в наших умовах господарювання, якщо не нехтувати досвідом роботи багатьох поколінь аграріїв – як вітчизняних, так і зарубіжних. Виробництво екологічно чистої продукції може стати своєрідною візитної карткою економіки України, яка дозволить покращити імідж вітчизняної продукції на світовому ринку, збільшить обсяги залучення інвестицій у розвиток аграрного сектору та суміжних із ним галузей, що неодмінно позитивно позначиться на соціально-економічному та культурному розвитку нашої країни. На нашу думку, однією із ефективних бізнес-стратегій майбутнього є створення виробничого процесу, який забезпечив би повний цикл виробництва органічної продукції: виробництво, переробка та доставка готової продукції кінцевому споживачеві (у роздрібну мережу).

Проте українські науковці А.О. Гура та Т.Г. Гуцан [7] вважають, що формування національного ринку органічної продукції ускладнюється двома проблемами – недостатньою популярністю ідеї чистої продукції та високою ціною для населення. Споживачами цієї продукції є переважно люди з середнім та високим рівнем доходу. Вихід національних виробників на світовий ринок органічної продукції ускладнюється невідповідністю українського товару міжнародним нормам та стандартам, складністю процесу сертифікації.

Отже, ефективною бізнес-стратегією майбутнього є розвиток та впровадження «зеленого» бізнесу, завдяки чому підприємства будуть не тільки публічно демонструвати свою екологічну відповідальність, скорочуючи об'єми спожитих ресурсів та зменшуючи забруднення довкілля, але й отримують практичний зиск, такий як зниження витрат на виробництво продукції (надання послуг, виконання робіт), підвищення рівня конкурентоспроможності підприємства та покращення його іміджу у стосунках із стейкхолдерами.

Список використаних джерел

1. Макаренко С.М. Управління інвестиційно-інноваційною діяльністю промислових підприємств / С.М. Макаренко, Н.М. Олійник, С.А. Рибачок // Світові тенденції розвитку зеленої економіки: регіональні аспекти і межі зростання : Матеріали одинадцятої міжнародної

науково-практичної конференції. – Херсон: Херсонський національний технічний університет, 2019. – С. 36-39.

2. Боярчук А.І. Концептуальні засади управління «зеленим» бізнесом із урахуванням досвіду міжнародного фінансового менеджменту / А.І. Боярчук, Д.В. Чабанов // Економічні інновації: Збірник наукових праць. – Одеса: Інститут проблем ринку та економіко-екологічних досліджень НАН України. – 2019. – Т. 21. – Вип. 3 (72). – С. 18-25.

3. Моніторинг озеленення економіки при реалізації угоди про асоціацію Україна – ЄС : Аналітична доповідь / [В.Г. Потапенко, Є.В. Хлобистов, Л.В. Дейнеко та ін.]. – К.: Видавничий дім «Гельветика», 2019. – 54 с.

4. Макаренко С.М. Удосконалення державної інвестиційної політики як основи впровадження інноваційних технологій на вітчизняних підприємствах / С.М. Макаренко, Н.М. Олійник, С.А. Рибачок // Економічні інновації: Збірник наукових праць. – Одеса: Інститут проблем ринку та економіко-екологічних досліджень НАН України. – 2019. – Т. 21. – Вип. 3 (72). – С. 62-70.

5. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.

6. Макаренко С.М. Виробництво екологічно чистої продукції як основа визначення оптимальної стратегії розвитку суб'єктів господарювання регіону / С.М. Макаренко, Н.М. Олійник, І.В. Шарапа // Економічні інновації. Українське Причорномор'я в національних і міжнародних координатах розвитку: природокористування, рекреація та туризм, соціальна сфера. – Одеса, 2011. – Вип. 44. – С. 156-160.

7. Гура А.О. Зелена економіка: сутність, чинники та перспективи розвитку в Україні / А.О. Гура, Т.Г. Гуцан // Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди «Економіка». – 2017. – Вип. 17. – С. 42-52.

Погуда Наталія,

к.е.н., доцент, доцент кафедри туризму

ХНЕУ ім. С. Кузнеця

nvpoguda@gmail.com